UOT 595.42

LEPTUS LATREILLE, 1796 (ACTINEDIDA: ERYTHRAEIDAE) CİNSİNDƏN OLAN GƏNƏLƏRİN SÜRFƏLƏRİ EKTOPARAZİTLƏRİ KİMİ

G.H.ƏLİZADƏ
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Məqalədə Leptus Latreille, 1796 cinsinin sürfələrinin hörümçəkkimilərdə parazitlik edən növlərinin icmalı verilir. Hər növün sahibi, onun taksonomik vəziyyəti (dəstə və fəsilə), həmçinin sürfənin həmin sahibdə tapıldığı ölkənin adı göstərilir.

Açar sözlər: *Leptus, hörümçəkkimilər, ektoparazitlər, sürfə, gənələr*

Leptus Latreille, 1796 (Actinedida, Erythraeidae) cinsinə 270 – dən çox növ daxildir [2,3]. Cins kosmopolitdir. Bu cinsə aid olan gənələr Eosen dövründən məlumdur [5]. Yumurtadan çıxdıqdan sonra gənələrin sürfələri onurğasız sahiblərinin kutikulasını deşir və saman çöpünə bənzər stilostomun vasitəsilə sahibin hemolimfasına və toxumaarası mayesinə çatır. Doyduqdan sonra sürfə sahibinin üzərindən düşür və 8 ayaqlı deytonimfaya, sonra isə yetkin fərdə çevrilir [4]. Leptus cinsinə aid olan gənələrin sürfələri, həm də bitkilərin üzərində, ağac ovuntusunda, həmçinin xırda gəmiricilərin üzərində rast gəlinə bilərlər [1]. Həm yetkin fərdlər, həm də deytonimfalar xırda onurğasızlarının sərbəst yaşayan yırtıcılarıdır. Deytonimfalar xırda buğumayaqlılardan həmçinin nəqliyyat kimi istifadə edirlər. Buna foreziya deyilir.

Azərbaycanda Leptus cinsinin 4 növünün sürfələri tapılıb.

1. *Leptus ignotus* (Oudemans, 1903)
2. *Leptus slivovi* Beron, 1975
3. *Leptus clethrionomydis* Haitlinger, 1987
4. *Leptus sp.*

Leptus cinsinə aid olan gənələrin sürfələri hörümçəkkimilərin 7 dəstəsinin nümayəndələrində parazitlik edirlər. O cümlədən akariformes dəstəüstünün 2 dəstəsində: Actinedida (5 növündə) və Oribatida (4 növündə) parazitlik edirlər. Akariform gənələrdən əlavə Leptus cinsinə aid olan gənələrin sürfələri bir növ frində, 17 növ hörümçəkdə, 11 növ əqrəbdə, 39 növ otbiçəndə və 2 növ yalançı əqrəbdə parazitlik edirlər [6].

Azərbaycanda Leptus cinsinin 2 növünü (*Leptus ignotus* və *Leptus slivovi)* otbiçənlərdə parazitlik edirlər. Leptus cinsinə aid olan bəzi növlərin sürfələri (məsələn, Leptus ariel, Southcott 1989 Qvatemaladan, Leptus sp. Azərbaycanın Ağsu rayonundan) bal arısının ektoparazitləridir və bununlada arıçılığa ziyan vururlar.

Sürfələri hörümçəkkimilərdə parazitlik edən Leptus cinsinə aid olan növləri sürfələri (Salvatierra və Almeida, 2017 görə, əlavələrlə)

Sahib	Sahibin növü	Leptus növü	Ölkə
Order Actinedida			
Family Erythraeidae	*Abrolophus* sp.	*L.trimaculatus*	Germany
	Balaustium globigerum	*L.ignotus*	Netherlands
	Erythraeus sp.	*L.echinopus*	Denmark
Family Anystidae	*Anystis baccarum*	*L.killingtoni*	UK
	A.baccarum	*L.trimaculatu s*	Germany
	A.rosae		
Order Oribatida			
Family Damaeidae	*Damaeus grossmani*	*Leptus* spp.	USA
	Spatiodamaeus verticillipes	Leptus spp.	USA
Family Oribatellid ae	*Oribatella extensa*	*Leptus* spp.	USA
Family Xeniliidae	*Xenillus occultus*	*Leptus* spp.	USA
Order Amblypygi			
Family Charinidae	*Phrynus kennidae*	Leptus sp.	Dominican Republic
Order Araneae			
Family Actinopod idae	*Actinopus cucutaensis*	*Leptus* spp.	Brazil
Family Eutichurid ae	*Cheiracanthium* sp.	*L.hidakai*	Japon
Family Sparassida e	*Delena cancerides*	*L.charon*	Australia
	Isopeda frenchi	*L.minno*	Australia
	Isopeda woodwardi	*L.charon*	Australia
	Isopeda sp.	*L.charon*	Australio
	Isopeda sp.	*L.faini*	Australia
	Isopedella inola	*L.orthrius*	Australia
	I.leoi	*L.orthrius*	Australia
Family Theridiida e	*Enoplognatha ovata*	*Leptus* sp.	USA
	Holconia insignis	*L.faini*	Australia
Family Lycosidae	*Lycosa* sp.	*L.*gifuensis	Japan
	Pordosa sp.	*Leptus* sp.	USA
Family Uloborida e	*Miagrammopes singaporensis*	*L.hidokoi*	Singapore
Family Tetragnath idae	*Pachygnatha clerki*	*L.ignotus*	UK

Family Manaosbiidae	*Rhopalocranaus albilineatus*	*Leptus* sp.	Trinidod
Family Stygnidae	*Stygnoplus clavotibialis*	*Leptus* sp.	Trinidad
Family Agoristenidae	*Avima* sp.	*Leptus* sp.	Trinidad
Undetermined		*L.bicristatus*	Malawi
		L.jocquei	
		L.puylaerti	
		L.polythrix	
		L.stieglmayri	Brazil
		L.ignotus	Poland
		Leptus sp.	USA
Order Pseudoscorpiones			
Family Neobisiidae	*Neobisium* sp.	*Leptus* sp.	France
Undetermined	-	*L.chelonethus*	Australia
Order Scorpiones			
Family Buthidae	*Buthus occitanus*	*L.pyrenaeus*	France
	Centruroides viltatus	*Leptus* sp.	USA
	Hemilychas alexandrinus	*L.waldockae*	Australia
	Lychas sp.	*L.korematus*	Australia
Family Bothriuridae	*Cercophonius squama*	*L.charon*	Australia
			Tasmania
Family Scorpionidae	*Urodacus manicatus*	*Leptus* sp.	Australia
		L.boudini	Australia
		L.urodaci	Australia
		L.smithi	Australia
		L.pistoris	Australia
		L.carduus	Australia
	U.armatus	*Leptus* sp.	Australia
	U.hoplurus	*Leptus sp.*	Australia
	U.yaschenkoi	*Leptus sp.*	Australia
	U.hartmeyeri	*L.korematus*	Australia
	U.varians	*L.korematus*	Australia
	Urodacus cf.yaschenkoi	*L.barmeedius*	Australia
Undetermined	-	*Leptus* sp.	Mexico
		Leptus sp.	Costa Rica
Family Philodromidae	*Philodromus imbecillus*	*Leptus* sp.	USA
Family Salticidae	*Saitis* sp.	*L.atticolus*	South Africa
Family Zodariidae	*Systenoplacis* sp.	*L.rwandae*	Rwanda
Undetermined spider	-	*L.ignotus*	France
Order Opiliones			
Family Manaosbiinae	*Cranellus montgomeryi*	*Leptus* sp.	Trinidad
Family Cosmetidae	*Cynorta* sp.	*L.gracilipes*	Surinam
	Cynortula sp.	*Leptus* sp.	Trinidad
	Paecilaema inglei	*Leptus* sp.	Trinidad
Family Gonyleptidae	*Discocyrtus funestus*	*L.lomani*	Chile

Family Sclerosomatidae	*Gragellula niveata*	*L.phuketicus*	Thailand
	Gragellula sp.	*L.phuketicus*	Thailand
	Gagrella sp.	*L.gagrellae*	Indonesia
	Leiobunum calcar	*L.indianensis*	USA
	L.formosum	*L.*indianensis	USA
		Leptus sp.	USA
	L.longipes	*L.indianensis*	USA
	L.nigripes	*L.nearcticus*	
	L.speciosum	*L.indianensis*	USA
	L.ventricosum		
	L.vittatum	*L.nearcticus*	USA
	Prionostemma sp.	*Leptus* sp.	Trinidad"
	Trachyrhinus marmoratus	*Leptus* sp.	USA
Family Phalangiidae	*Lacinius ephippiatus*	*L.holmiae*	Slovakia
	Lophopilio palpinalis	*L.holmiae*	Slovakia
		L.ignotus	Poland
		L.phalangii	Poland
	Megabunus diadema	*L.beroni*	France
	Mitopus morio	*L.beroni*	Belgium
			France
		L.holmiae	Denmark
			Iceland
			Ireland
			Poland
		L.ignotus	Bulgaria
		L.kalaallus	Greenland
		Leptus spp.	Norway
		L.holmiae	Poland
	Oligolophus hansenii	*L.beioni*	France
	Oligophorus tridens	*L.holmiae*	Poland
			Slovakia
	Opilio canestrinii	*L.holmiae*	Denmark
	0.pentaspinulotus	*L.hidakai*	Japan
	0.ruzickai	*L.ignotus*	Bulgaria
	Opilio sp.	*L.holmiae*	Sweden
		L.ignotus	Sweden, Azerbaijan
		L.slivovi	Azerbaijan
	Pholangium opilio	*L.holmiae*	UK
		L.ignotus	Poland
			France
		L.mariae	Poland
		L.molochinus	Poland
		L.pholangii	Poland
		L.phalangii	UK
		Leptus spp.	Norway
	P.partietinum	*L. ignotus*	Netherlands
	Phalangium spp.	*L.ignotus*	France
	Rilaena triangularis	*L.holmiae*	UK
		L.ignotus	Poland
		L.phalangii	Poland
	Rhamsinitis fissidens	*L.rwandae*	Rwanda
Family Samoidae	*Maracoynatum trinidadense*	*Leptus* sp.	Trinidad
	Pellobunus longipalpus	*Leptus* sp.	Trinidad
Family Cranaidae	*Phareicranaus colcariferus*	*Leptus* sp.	Trinidad
	Santinezia serratotibilis	*Leptus* sp.	Trinidad

ƏDƏBİYYAT

1. Haitlinger R., 1987. The genus *Leptus Latreille,* 1796 and Charletonia Oudemans, 1910 (Acari, Prostigmata, Erythraeidae) in Poland (larvae). Polskie Pismo Entomologiczne, 57, 339 – 349. 2. Haitlinger R., 2004. Three new species of *Leptus Latreille,* 1796 and the first record of Leptus onnae Haitlinger, 2000 (Acari: Prostigmata: Erythraeidae) from Brazil. Systematic and Applied Acarology, 9, 147-156. 3.Makol J., Wohltmann A., 2012. An

annotated checklist of terrestrial Parasitengona (Actinotrichida: Prostigmata) of the World, excluding Trombiculidae and Walchiidae. Annales Zoologia, 62, 359 – 362. 4.Penney D., Green D. J., 2011. Fossils in Amber: Remarkable snapshots of prehistoric forest life (p. 226). Manchester, NH: Siri Scientific Press. 5.Pereira AIA., Fadini MAM., Pikart, TG., Zanuncio JC., Serrao JE., 2012. New hosts and parasitism notes for the mites Leptus (Acari: Erythraeidae) in fragments of the Atlantic Forest, Brazil. Braz. J. Biol., vol. 72 no3: 611 – 616. 6.Salvatierra L., Almeida Marlus Q., 2017. First record of a *Leptus Latreille* mite (Trombidiformes, Erythraeidae) associated with a Neotropical trapdoor spider (Araneae: Mygalomorphae: Actinopodidae): 1-9

Личинки клещей рода leptus latreille, 1796 -паразиты паукообразных

Г.Г.Ализаде

В статье дан обзор видов рода *Leptus Latreille*, 1796, личинки которых паразитируют на паукообразных. Для каждого вида указывается хозяин, его таксономическое положение (отряд и семейство), а также страна, где личинка была найдена на данном хозяине.

Ключевые слова: *Leptus, паукообразные, эктопаразиты, личинка, клещи*

Larvae of the mites from the genus latreille, 1796 (actinedida: erythraeidae) the parasites of spiders

G.H.Alizade

In article gives the review of larvae of species of the genus *Leptus Latreille,* 1796, parasiting on spiders host, taxonomic status of the host (order and family) and country where it was recorded is presented.

Keywords: *Leptus, spiders, external parasites, larvae, mites*

gulnar.alizade1993@mail.ru

